

Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi (EKEI) tulirelva valdkonna eksperdid ei saa kompetentsi ületamise ja tegevusvaldkonna tõttu võtta juriidilist seisukohta seoses küsitlusega ebaseaduslike tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoonaga seotud kuritegude ja karistuste määratlemise kohta. Kuid soovin tuua välja mõned potentsiaalsed probleemkohad, mis võivad on seotud 3D prinditud relvade jooniste omamise ja jagamisega. Praeguseks on ringluses juba mitmeid erinevaid levinud mudeleid (Liberator, FGC-9 Mk I ja Mk II, Shuty, Songbird jt)

Oma eriala kohtumistelt oleme kuulnud teiste riikide kokkupuutest 3D-prinditud relvadega. Kuigi ebaseaduslik relvade valmistamine on seadusega reguleeritud, võib esineda olukordi, kus nende relvadega seonduvad tegevused ei ole selgelt määratletud. Seejuures tuleks eralist tähelepanu pöörata selliste **3D-prinditud relvade ja relvaosade jooniste valmistamisele, hankimisele, levitamisele või omamisele**, mis võib viia tulirelva valmistamiseni ilma seaduslike nõuete täitmiseta.

3D-printimise tehnoloogia on toonud **relvatootmise võimekuse täiesti uuele grupile** – inimestele, kellel võib puududa traditsiooniline kuritegelik taust ja kes on pigem huvitatud tehnoloogiast, käsitööst või omaenda relvade valmistamisest kodustes tingimustes. Nad võivad olla tehnikahuvilised, häkkerid või isetegijad (DIY-ehitajad), kes tunnevad huvi 3D-printimise ja materjaliteaduse vastu, kuid on valmis oma oskusi kasutama relvade valmistamiseks. Erinevalt klassikalistest kurjategijatest, kes hangivad relvi ebaseaduslikult või varjatult, võivad sellised inimesed arendada oskusi ja teadmisi relvade valmistamisest ilma kriminaalse taustata, seades aga siiski ohtu avaliku turvalisuse. Samuti võimaldab 3D-printimine vältida ametlikke relvamüügisüsteeme, raskendades ametivõimude tööd nende jälgimisel ja kontrollimisel.

Riigid, kus on juba toimunud ulatuslikud juhtumid 3D-prinditud relvade valmistamise ja levitamisega, on andnud väärtuslikke õppetunde. Üks levinud probleem on nn "prindifarmide" avastamine, kus relvaosade valmistamine toimub sageli kaugtööna, **ilma isikute füüsilise kohalolekuta** ning raske on välja selgitada, kes üldse on vastutav isik. Need relvaosade massilist tootmist võimaldavad "prindifarmid" muudavad jälgimise keeruliseks.

Lisaks tuleb arvestada, et EKEI-s puudub praeguseni ekspertiisipraktika tulirelvade ja nende osade **3D-jooniste liigitamiseks ja ka nende liigikuuluvuse hindamiseks**. Raskendavaks asjaoluks on ka see, et 3D-prinditud relvad ei pruugi alati olla teada-tuntud relvadega sarnased, vaid need võivad olla täiesti uued relvamudelid, sama põhimõte kehtib ka nende osade kohta. Lisaks ei pruugi jooniste järgi olla võimalik tuvastada, kas joonistel on üldse tulirelv või selle osa või kas tegemist on näiteks valanguga laskmist võimaldava relva osaga, mis omakorda muudab relvade liigitamise keeruliseks.

3D-printerite ja plastikmaterjalide mitmekesine valik ja kättesaadavus muudab prinditud relvaosade tuvastamise omakorda komplitseerituks. Kuna 3D-printerid toetavad laia valikut materjale, sealhulgas termoplasti (nagu PLA ja ABS), nailonit, polükarbonaati ja muid tugevdatud plastisegusid, võivad relvaosad erineda oluliselt nii välimuse kui ka keemilise koostise poolest. Need materjalid on sageli paindlikud ja lihtsasti modifitseeritavad, võimaldades osade struktuuri ja omadusi muuta vastavalt kasutaja eelistustele. Veelgi enam, 3D-prinditud osad võivad jääda tööstuslikele standarditele alla, mistõttu võivad relvaosad olla ebaühtlased ning raskesti võrreldavad traditsiooniliste metallist tulirelva osadega.

Seetõttu tuleb arvestada, et kuna Eestis puudub seni kogemus ja praktika seoses 3D-prinditud relvadega, on keeruline hinnata nende **mõju ekspertiisiasutusele**. Küll aga on selge, et vajadus ajaga kaasas käia on vältimatu, mistõttu tuleb lisaks ekspertiisi tegevuse igapäevasele läbiviimisele arendada ka tulirelvaekspertiisi valdkonna metoodikaid, et kohandada need uute tehnoloogiatega, nagu 3D-printimine. See aga eeldab ekspertiisiasutusele suurt mõju ja panustamist aega, ressursi ja spetsialiseeritud teadmiste arendamisse.

Lähiriikides on juba kogemus 3D-prinditud relvadega ja tõenäoliselt jõuavad need ka Eestisse ja juba lähiajal. Eeltoodut arvestades tõin välja 3D-prinditud relvade valmistamisega seotud potentsiaalseid riske ja mõjusid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Berit Cavegn
peakohtuekspert
tehnikaosakond
6636632
berit.cavegn@ekei.ee